

Persbericht

van het EU-drugsagentschap in Lissabon

EUROPEES DRUGSRAPPORT 2023: HIGHLIGHTS

Een grotere diversiteit in het aanbod en gebruik van drugs stelt Europa voor nieuwe uitdagingen

16.06.2023, Lissabon

Een grotere diversiteit in het aanbod en gebruik van drugs creëert nieuwe uitdagingen voor het drugsbeleid en de gezondheidszorg in Europa. Dit is een van de kwesties die het **Europees Waarnemingscentrum voor drugs en drugsverslaving (EMCDDA)** vandaag onder de aandacht brengt tijdens de presentatie van zijn **Europees Drugsrapport 2023: Trends en ontwikkelingen** in Brussel ⁽¹⁾. Het rapport biedt het meest recente overzicht van de drugsituatie in Europa en gaat in op de belangrijkste trends en nieuwe bedreigingen.

Alle soorten drugs zijn nog steeds in grote hoeveelheden verkrijgbaar, terwijl de omvang en complexiteit van de illegale drugsproductie in Europa blijft toenemen. Mensen die drugs gebruiken krijgen inmiddels te maken met een bredere scala aan psychoactieve middelen, die vaak zeer krachtig en zuiver zijn. Omdat de verschillende middelen soms worden verkocht als poeders of pillen die er hetzelfde uitzien, weten consumenten vaak niet wat ze innemen. In het rapport wordt gewezen op de noodzaak van doeltreffende strategieën om risico's te communiceren om zo consumenten te waarschuwen voor de schadelijke gezondheidsgevolgen van nieuwe stoffen, wisselwerkingen tussen drugs en zeer krachtige producten.

De analyse heeft betrekking op een breed scala aan illegale drugs, van opioïden en stimulerende middelen tot nieuwe cannabisproducten en dissociatieve drugs (bijv. ketamine). Het rapport bevat ook een update over nieuwe psychoactieve stoffen (NPS), die een bedreiging voor de volksgezondheid in Europa blijven vormen. In 2022 werden 41 nieuwe drugs voor het eerst gemeld via het EU-systeem voor vroegtijdige waarschuwing (EWS), waarmee het totale aantal door het EMCDDA gemonitorde NPS op 930 uitkwam.

Europese commissaris voor Binnenlandse Zaken Ylva Johansson: "Drugserelateerde georganiseerde misdaad vormt een grote bedreiging voor de samenleving, en ik maak me grote zorgen over het feit dat de middelen die vandaag de dag in Europa worden geconsumeerd nog schadelijker voor de gezondheid kunnen zijn dan in het verleden. In het *Europees Drugsrapport 2023* wordt verslag gedaan van de inbeslagname van recordhoeveelheden illegale drugs door de lidstaten. Bij mijn recente bezoeken aan Europese zeehavens en aan Latijns-Amerika is nog eens duidelijk geworden dat drugshandelaren niet aflaten toeleveringsketens te infiltreren, werknemers uit te buiten en de samenleving te ondermijnen door geweld en corruptie. Het is van cruciaal belang dat de EU met derde landen samenwerkt in de wereldwijde strijd tegen drugshandel. Daarom is het ook goed dat het EMCDDA nu een sterker mandaat en een grotere internationale rol krijgt om het hoofd te kunnen blijven bieden aan het drugsprobleem dat zich blijft ontwikkelen."

In het rapport wordt benadrukt dat er behoefte is aan betere forensische en toxicologische gegevens om een beter inzicht te krijgen in de risico's van nieuwe en krachtige synthetische stoffen, drugsmixen, versneden middelen, veranderende drugsmarkten en gebruikspatronen. In het kader van zijn nieuwe mandaat in 2024 zal het agentschap een Europees netwerk van forensische en toxicologische laboratoria opzetten om de capaciteit op dit vlak te versterken ⁽²⁾.

Alexis Goosdeel, directeur van het EMCDDA: "Het rapport van dit jaar herinnert ons er op duidelijke wijze aan dat problemen met illegale drugs de hele samenleving treffen. Het valt in drie woorden samen te vatten:

overall, alles, iedereen. De sinds lang bekende illegale drugs zijn op grote schaal verkrijgbaar, maar er duiken ook regelmatig nieuwe, krachtige middelen op. Bijna alle stoffen met psychoactieve eigenschappen kunnen op de drugsmarkt verschijnen, vaak onder misleidende aanduidingen of in mengsels. Daarom kunnen illegale drugs impact hebben op iedereen, direct door gebruik, of indirect door de gevolgen die het gebruik heeft voor gezinnen, gemeenschappen, instellingen en bedrijven. Drugs zorgen er ook voor dat burgers in toenemende mate worden blootgesteld aan drugsgerelateerd geweld en de gevolgen daarvan. Vandaag vragen we aandacht voor de problemen die stimulerende middelen, synthetische drugs en nieuwe cannabisproducten met zich meebrengen. Het is van cruciaal belang dat we meer forensische en toxicologische tests uitvoeren om nieuwe bedreigingen beter op te sporen en de volksgezondheid te beschermen. We moeten ook meer investeren in hulpverleningsinstanties, die inmiddels steeds meer uiteenlopende en complexe taken moeten verrichten.”

Nieuwe ontwikkelingen in cannabisbeleid op een complexe markt

De reikwijdte van het Europese beleid voor cannabis is geleidelijk aan verruimd en omvat nu niet alleen de controle op illegale cannabis, maar ook de regulering van cannabis en cannabinoïden voor medisch en ander gebruik (bijv. cosmetica, voeding).

Vijf EU-lidstaten (**Tsjechië, Duitsland, Luxemburg, Malta en Nederland**) plus **Zwitserland** voeren momenteel een nieuw beleid in om het aanbod van cannabis voor recreatief gebruik te reguleren, of zijn van plan dit te doen. Deze veranderingen, die in het rapport worden beschreven, wijzen nog eens op de noodzaak om te investeren in monitoring en evaluatie om een volledig inzicht te krijgen in de gevolgen ervan voor de volksgezondheid en de veiligheid ⁽³⁾.

Cannabis blijft de meest gebruikte illegale drug in Europa. Naar schatting heeft zo'n 8 % (22,6 miljoen) van de Europese volwassenen (15-64 jaar) in het afgelopen jaar cannabis gebruikt. In 2021 bereikten de in beslag genomen hoeveelheden hasj (816 ton) en wiet (256 ton) in de EU het hoogste niveau in tien jaar, wat duidt op een grote beschikbaarheid van deze drug. In Europa gingen in 2021 naar schatting 97 000 cliënten in behandeling voor problemen in verband met cannabisgebruik.

Nieuwe cannabisproducten vormen een probleem voor de volksgezondheid. Sommige producten die als natuurlijke cannabis op de illegale markt worden verkocht, kunnen zijn versneden met krachtige **synthetische cannabinoïden**, waardoor een risico op vergiftiging ontstaat. Zeer krachtige extracten en eetbare producten kunnen leiden tot acute vergiftigingen, die spoedeisende hulp in het ziekenhuis vereisen.

In 2022 was **hexahydrocannabinol (HHC)** de eerste semisynthetische cannabinoïde die in de EU werd gemeld. Deze stof werd gesignaleerd in twee derde van de lidstaten en wordt in sommige EU-landen verkocht als een 'legaal' alternatief voor cannabis ⁽⁴⁾. Sinds oktober 2022 wordt HHC onderworpen aan intensieve monitoring binnen het EU-systeem voor vroegtijdige waarschuwing (EWS), om een beter inzicht te krijgen in de potentiële risico's voor Europa.

Recordaantal inbeslagnames van cocaïne en groeiende bezorgdheid over het gebruik van synthetische stimulerende middelen

De handel in grote hoeveelheden cocaïne via Europese zeehavens in containers zorgt ervoor dat deze drug tegenwoordig in grote hoeveelheden beschikbaar is. Er bestaat bezorgdheid over het feit dat deze situatie kan bijdragen aan een toenemend cocaïnegebruik, gezondheidsschade en drugsgerelateerde criminaliteit.

In 2021 werd een recordhoeveelheid van 303 ton cocaïne in beslag genomen door de EU-lidstaten. **België** (96 ton), **Nederland** (72 ton) en **Spanje** (49 ton) waren goed voor bijna 75 % van de totale in beslag genomen hoeveelheid. Uit voorlopige gegevens voor 2022 blijkt dat de hoeveelheid cocaïne die in Antwerpen, de op één na grootste zeehaven van Europa, in beslag werd genomen, is gestegen van 91 ton in 2021 naar 110 ton. Er zijn aanwijzingen dat georganiseerde misdaadgroepen zich ook steeds vaker richten op kleinere havens in andere EU-landen en in landen die grenzen aan de EU. De illegale productie van cocaïne in de EU wordt ook steeds omvangrijker: in 2021 werden 34 cocaïne laboratoria ontmanteld (23 in 2020), waaronder enkele grootschalige productielocaties.

Cocaïne is de meest gebruikte illegale stimulerende drug in Europa en werd het afgelopen jaar gebruikt door ongeveer 1,3 % (3,7 miljoen) van de Europese volwassenen (15-64 jaar). Het was de stof die het vaakst een rol speelde bij meldingen van acute vergiftiging op spoedeisende-hulpafdelingen van ziekenhuizen in 2021 (in 27 % van de gevallen). Er zijn ook aanwijzingen dat het injecteren van cocaïne en het gebruik van crack in sommige landen steeds vaker voorkomt bij gemarginaliseerde groepen, waardoor meer maatregelen moeten worden genomen om de schadelijke gevolgen ervan te beperken. In 2021 waren er naar schatting 7 500 crack-gerelateerde behandelingen.

De grotere verscheidenheid aan synthetische stimulerende middelen die nu op de illegale markt beschikbaar zijn, verhoogt de risico's voor de volksgezondheid. Amfetamine is van oudsher het meest gebruikte synthetische stimulerende middel in Europa. Er zijn echter aanwijzingen dat zowel methamfetamine als synthetische cathinonen nu meer dan in het verleden bijdragen aan problemen rond stimulerende middelen in Europa.

In het rapport staat ook dat stimulerende middelen nu vaker worden geïnjecteerd, soms in combinatie met heroïne of andere opioïden. Inzicht in de schadelijke gevolgen van veranderende patronen van injecterend drugsgebruik is essentieel om interventies te ontwikkelen om die schade te beperken.

Potentiële gezondheidsrisico's van minder bekende middelen

Ketamine, dat als verdovingsmiddel en pijnstiller in de geneeskunde wordt gebruikt, is in sommige kringen een veel gebruikte recreatieve drug geworden. Het wordt vaak gesnoven en wordt soms toegevoegd aan andere drugsmixen, waaronder MDMA-poeders en -pillen. Langdurige gebruikers van ketamine kunnen gezondheidsproblemen krijgen (bijv. beschadiging van de blaas).

De toename van het recreatieve gebruik van distikstofoxide (lachgas) in sommige delen van Europa leidt tot bezorgdheid over de gezondheid. Een recent onderzoek van het **EMCDDA** ⁽⁵⁾ wees op de risico's van deze drug, die nu toegankelijker, goedkoper en populairder lijkt te worden onder jongeren. Deze risico's kunnen vergiftigingen, brandwonden en longletsels en, in sommige gevallen van langdurig gebruik, zenuwbeschadiging omvatten. Het verdient aanbeveling dat instellingen voor drugspreventie- en schadebeperking in hun werk aandacht besteden aan dit middel. De regelgeving voor de verkoop en het gebruik van dit middel verschilt van land tot land.

In het vandaag gepresenteerde rapport wordt ook ingegaan op de groeiende interesse in de therapeutische mogelijkheden van psychedelische drugs. Hoewel er veelbelovend onderzoek wordt gedaan naar de mogelijkheden van deze middelen om verschillende geestelijke gezondheidsproblemen te behandelen, wijst het rapport op het risico van ongereguleerde projecten die binnen de EU en elders worden uitgevoerd. De toenemende belangstelling voor dit onderwerp kan leiden tot meer experimenteel gebruik van deze middelen zonder medische ondersteuning, waardoor sommige kwetsbare personen gevaar kunnen lopen.

Nieuwe opioïdenproblemen in Europa

Heroïne blijft de meest gebruikte illegale opioïde in Europa, maar er is ook groeiende bezorgdheid over het gebruik van synthetische opioïden in sommige landen. Veel synthetische opioïden zijn zeer krachtig en kunnen leiden tot vergiftiging en de dood. Er zijn slechts kleine hoeveelheden nodig om duizenden doses te produceren, en daarom zijn ze een mogelijk lucratiever middel voor misdaadorganisaties.

Er blijven nieuwe ongecontroleerde synthetische opioïden op de Europese drugsmarkt verschijnen: sinds 2009 zijn er in totaal 74 geïdentificeerd. In de afgelopen jaren waren de meeste nieuw geïdentificeerde opioïden die aan het EWS werden gemeld zeer krachtige **benzimidazolen** (nitazenen). Vergeleken met **Noord-Amerika**, spelen nieuwe synthetische opioïden (bijv. fentanylderivaten en nitazenen) momenteel een relatief kleine rol op de Europese drugsmarkt in het algemeen, hoewel ze in sommige landen een aanzienlijk probleem vormen.

Nieuwe synthetische opioïden (waaronder benzimidazolen en fentanylderivaten) worden in verband gebracht met een toename van het aantal sterfgevallen door een overdosis in de **Baltische landen**. In **Estland** zijn nieuwe synthetische opioïden aangetroffen in mixen met een benzodiazepine en **xylazine**, een kalmeringsmiddel voor dieren. Deze combinaties, die bekend staan als '**benzo-dope**' en '**tranq-dope**', zijn in verband gebracht met sterfgevallen door een overdosis in **Noord-Amerika**. In het rapport wordt in dit verband

opgemerkt dat de problemen op dit vlak momenteel weliswaar relatief beperkt zijn, maar dat deze groep middelen een bedreiging vormt die in de toekomst meer gevolgen kan hebben voor de Europese gezondheid en veiligheid.

Heroïne lijkt momenteel nog steeds in grote hoeveelheden beschikbaar te zijn. De hoeveelheid heroïne die door EU-lidstaten in beslag werd genomen, is in 2021 meer dan verdubbeld tot 9,5 ton, terwijl **Turkije** een recordhoeveelheid van 22,2 ton in beslag nam. Bijna alle heroïne die in Europa wordt geconsumeerd, komt uit **Afghanistan**, waar de Taliban in april 2022 een verbod op de papaverteelt hebben afgekondigd. Hoewel het nog te vroeg is om te zeggen hoe de Europese heroïnemarkt zal worden beïnvloed door het verbod, wordt gevreesd dat een tekort in de beschikbaarheid van de drug gepaard zou kunnen gaan met een toename in het aanbod van en de vraag naar synthetische opioïden.

De voorzitter van de raad van bestuur van het EMCDDA, Franz Pietsch, concludeert: "Het rapport van vandaag is een essentieel hulpmiddel om strategisch inzicht te krijgen in de Europese drugssituatie en de gevolgen daarvan voor de volksgezondheid en de veiligheid. De presentatie van het rapport komt op een cruciaal moment, nu het EMCDDA zich voorbereidt op een nieuw mandaat en een nieuwe toekomst. We kijken uit naar de uitvoering van deze veelbelovende nieuwe missie, waarbij het agentschap zijn monitoring zal uitbreiden, de paraatheid van de EU zal vergroten en zal helpen competenties te ontwikkelen voor betere interventies op drugsgebied."

(¹) Voor meer informatie over het *Europees drugsrapport 2023*, zie https://www.emcdda.europa.eu/event/2023/06/launch-event-european-drug-report-2023_en. Het rapport beschrijft de drugssituatie tot eind 2022, op basis van gegevens uit 2021 en, indien beschikbaar, 2022.

(²) In 2024 wordt het EMCDDA het drugsagentschap van de Europese Unie (EUDA), met een uitgebreid mandaat.

(³) https://www.emcdda.europa.eu/publications/faq/cannabis-laws-europe-questions-and-answers-for-policy-making_en

(⁴) https://www.emcdda.europa.eu/news/2023/new-cannabinoid-hhc-spotlight-market-evolves_en

(⁵) https://www.emcdda.europa.eu/news/2022/11/no-laughing-matter-new-report-shows-rise-recreational-use-nitrous-oxide_en